משנה · אחרונים · הון עשיר · סדר קדשים

הון עשיר על משנה תמיד

רבי עמנואל חי ריקי

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

הון עשיר על משנה תמיד

רבי עמנואל חי ריקי

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/הון-עשיר-על-משנה-תמיד/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
משנה א 4
משנה ג 4
פרק ב 4
משנה ב 4
משנה ג 4
פרק ג 5
משנה ד 5
משנה ו 5
משנה ח 5
משנה ט 6
פרק ד 6
משנה ב 6
פרק ה 6
משנה א 6
משנה ו 7
פרק ו 7
משנה ג 7
פרק ז 7
משנה א 7
משנה ב 8
משנה ג 8
משנה ד 9

פרק א

משנה א

תמיד

תמיד יש בו שבעה פרקים, כנגד שבעה ימי השבוע שהיו מקריבים אותו. וע"ד הנסתר כנגד שבעה אותיות, עולה לאה, ששם עולה כדאיתא במאורות נתן (אות ל' סי' א'). ועוד ידוע כי לאה היא במלכות דבינה ומלכות היא שביעית לבנין:

ופרחי כהונה. שם זה של פרחי ראוי לכהנים שהגיעו לכלל עבודה יותר מכל אדם, על שם פרח מטה אהרן (במדבר יז, כג):

משנה ג

את הפשפש. כמדומה לי דהאי פתח קטן הנעשה בגופו של פתח גדול, הוא מרובע, ושמשום הכי נקרא פשפש על שם פשפש דתנן בפ"ח דתרומות משנה ב', דאמרו עליו רז"ל (נדה נח:) דארכו כרחבו:

שלום הכל שלום. כתב התי"ט בשם המפרש, כפל לשון, ע"כ. ולעד"נ ששלום הראשון הוא ששואלים זה את זה בבת אחת, ומשיבים זה לזה בבת אחת כמו כן הכל שלום:

פרק ב

משנה ב

כשלש מאות. כתב הרב, גוזמא. וגוזמא כזו שנינו בפרכת דשקלים (פ"ח מ"ה) וגפן דמדות (פ"ג מ"ח), ולא אשטמיט ליה לתנא בכולהו שלשה למתני בכף כי אם הכא, ש"מ דאע"ג דהוי גוזמא, מ"מ היה רחוק מעט ממנין זה, כלומר יותר משני מאות כורים, ולכן אנו יכולים לומר עליו להפליג הדברים באמת כשלש מאות, ומשום הכי אין אנו צריכים לבקש טעם על מנין זה, כ"ש דנשתמש בענין זה בשתי הגוזמות האחרות ששם יש טעם הגון כמפורש במקומם, דלא רצה לשנות כי שווי העניינים מועילים לזכרון:

משנה ג

חוץ משל זית ושל גפן. למאן דאמר משום ישוב א"י (דף כט:) הוי לא זו אף זו, דגפן כמשלש שנים עושה פרי משא"כ זית:

פרק ג

משנה ד

תשעים ושלשה כלי כסף וכלי זהב. הואיל והאירו עינינו רז"ל בירושלמי (חגיגה פ"ג ה"ח כב.) שמנין זה הוא כנגד מנין האזכרות, אענה חלקי אף אני על פי דרכם, באמור כי עוד טעם אחר יש ליתן על מנין זה מלבד טעמם המקובל, והוא כי הכסף הלבן מורה חסד ורחמים שהוא שם הויה ב"ה, והזהב הוא שרש הדין השורה על שם אדנות יתברך ויתעלה שמו, ושניהם כאחד טובים לעולם והרי הם עולים כמנין אמן, ועם שני השמות עצמם הם צ"ג, ובכל יום תמיד אנו צריכים לזווג זה, ולכן מוציאים כנגדם בכל יום צ"ג כלי שרת לשרת בקדש, כי גם רומזים בהם לצ"ג אזכרות הנזכרים בירושלמי:

משנה ו

לתרקב גדול. וכה"ג תנן בפ"ה משנה ד', ושם נדחק התי"ט ליתן טעם אמאי קרי אותו גדול, הואיל ותרקב הוא שם מדה, ולעד"נ דלתרקב המחזיק גדשו בתוכו קרי גדול, והאי טני וכן הכף דפ"ה היו דומים לו, ואת שאינו מחזיק גדשו בתוכו מקרי תרקב סתם, וכן כל מדה ומדה:

משנה ח

קול שער הגדול. פתח במאי דסליק:

קול המגרפה וכו' עד כרוז. לא זו אף זו הוא, כלומר דבכל אחד נתוסף התמיה, ומשם ואילך קחשיב הדברים הדומים לגניבי כרוז שהקול יוצא מפיהם, מלבד החליל שאין לי ראיה עליו שינגנו בו בפה, וצ"ל דשנאו סמוך לצלצל לרמוז דכמו שהצלצל היה יחידי כן החליל הנשמע היה אפילו בזמן שמחליק (עי' ערכין פ"ב מ"ג), שהיה יחידי:

מיריחו. הא דהזכירו על כל ענין בפני עצמו, אפשר דהוי משום דלא היו נשמעים ביריחו כלם במקום אחד ממנו, אלא משתנה מקום שמיעת קול אחד מקול אחר, כך שמעתי מהמשכיל ונבון כמ"ר מלאכי בכר יעקב הכהן:

וי"א אף קול של כהן גדול בשעה שהוא מזכיר את ה' ביום הכפורים. כתב התי"ט דא"א לומר דכל כהן גדול היה קולו גדול כל כך, ושלכן צ"ל דהאי קול הנשמע היה קול הכהנים האומרים בשכמ"לו, ויחסו לכ"ג על שהוא ראש המדברים, וכן הוכיח מלישנא דמתניתין דקתני בשעה וכו' ולא קתני כשמזכיר, ע"כ. ולי ראיה גמורה דהאי קול ר"ל של כהן גדול ממש, ממה שכתבתי ביומא (פ"ו מ"ב) בשם האר"י זלה"ה שהשם יוצא מפי כ"ג בעצמו דרך נס, ולכן אם הכהן היה ראוי אף אם אין טבעו חזק מ"מ השם היוצא מפיו דרך נס משמיע קולו, ודוק בלישנא דמתניתין דקתני קול של כהן גדול, ולא קתני קול

כהן גדול כדקתני קול גביני כרוז, דמשמע דהאי קול אינו קול המוטבע בכ"ג כקול גביני כרוז שקולו חזק בטבעו, אלא מתנה אלהית הוא על כהן גדול הראוי בשעה שהוא הנעלם מעין כל השולט ביום הכפורים מזכיר את השם, וזה הוא הקול הנשמע, אבל כשלא היה הכ"ג ראוי לכך כמו בבית שני שרובם היו בלתי מהוגנים, לא היה הוא הנעלם מזכיר את השם אלא הכהן גדול זוכרו מעצמו, וקול זה אם לא היה חזק בטבעו כקול גביני לא היה נשמע ביריחו, וזה הוא שדקדק התנא באמרו בשעה שהוא מזכיר, שהיה לו לומר אף קול כ"ג כשזוכר, א"נ כשהיה זוכר וכו', כי מזכיר הוא פועל יוצא, וה"ט דת"ק דלא רצה להזכיר ענין זה, דהואיל ודרך נס הוא אינו מן התימא שישמע אפילו בסוף העולם, והי"א סלה"ו דהואיל ואין הכל יודעים בנס זה, דבר פלא הוא בעיני בני אדם, ולכן ראוי להזכירו אף הוא:

משנה ט

במקומם. שלא היה מסיר הנרות משם, ואתיא כמ"ד בש"ס (מנחות פח:) שהנרות לא היו קבועין במנורה. א"נ ומניח את אלו דולקין במקומן קאי אשמן ואפתילה:

פרק ד

משנה ב

ערכובו. ארכובו, שהעין והא' מתחלפות שהם מאותיות אחה"ע, וכן מאן דגריס ערקובו, אין שום שינוי, כי הק' והכ' מאותיות גיכ"ק:

מירק את ההפשט. על שם שממרק את העור מן הבהמה קתני הכי, לשון ולא הורק מכלי אל כלי (ירמיה מח, יא):

פרק ה

משנה א

ברכה אחת למשמר היוצא. לרמוז דלא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום (עוקצין פ"ג מי"ב), קרי לה ברכה אע"ג דאין בה הזכרת ה' ומלכות, ובזה אזלא לה תמיהת התוספות (ברכות יב. ד"ה ברכה אחת) וכתבה התי"ט. ועוד דברכה זו דומה לברכת כהנים שהכהנים מברכים את ישראל דאין בה אלא פסוקים, ומוסיף אברכת כהנים קאי, ולא אשלש ברכות:

למשמר היוצא. רמז לנו בלשון הזה, דהמתפלל על חבירו והוא צריך לאותו דבר הוא נענה תחילה (ב"ק צב.), כי הברכה שמברכים היתה מי ששיכן וכו' ישכן ביניהם אהבה

אחוה שלום ורעות, והטעם דמברכים להם ברכה זו, נראה משום דשכיח שינצו על העבודה בדברים שלא היה להם פייס, ולכן המשמר היוצא היתה צריכה לאותה ברכה גם היא על מה שעבר, שאם אירע ביניהם מחלוקת שיהיה והב בסופה (במדבר כא, יד. קידושין ל:):

משנה ו

ובן לוי. מסתמא כל אחד מצעירי הלוים שעם אבותיהם היו משוררים כדתנן בסוף פ"ב דערכין, שהם אוהבים השיר, כדאיתא בפסיקתא רבתי (עי' ילקוט קהלת רמז תתקסה) על פסוק (קהלת א, א) דברי קהלת. דדרך ארץ הוא שכשאדם נער אומר דברי זמר. הם היו רצים מיד, לפיכך לא קתני לוי כדקתני כהן, אלא בן לוי, שהוא רמז לבן קטן:

פרק ו

משנה ג

לאוהבו או לקרובו. הקדים אוהבו לקרובו, שכשיש לו לאדם אוהב שאוהב אותו ממש ולא שיהיה לו רע לבד, צריך לאהוב אותו יותר מקרובו, כי הוא מדה כנגד מדה, כדכת[י]ב (משלי יח, כד) איש רעים להתרועע ויש אוהב דבק מאח. כלומר שאם יש באלו הרעים אוהב אחד, אז לא יתרועע על ידו, כי הוא דבק מאח וחפץ בהצלחתו יותר מקרוביו ולא ברעתו:

התחיל מרדד ויוצא. אי לאו דמסתפינא הייתי מפרש, התחיל ר"ל ואם התחיל לפניו, והוא צריך לצבור מה שנתפזר על הגחלים, מה יעשה כדי שלא יכוה, מרדד הצבור חוצה לו לצד מערב וזהו ויוצא, ומעביר כל הצבור על הגחלים דרך רדידה, כי א"א להוליכו ממנו ולהלאה כלו כאחד, ובזה מתערב בו מה שנתפזר על הגחלים, ודרך רדידה צוברו כלו לצד מערב כדינו. ובזה נחה קושית התי"ט על לשון מרדד, דלפי פירוש הרב לא שייך למימר לשון רדידה כלל:

פרק ז

משנה א

נכנס להשתחוות. פירוש רוצה ליכנס, ועיין לקמן:

שהוא יוצא. ממקומו כדי ליכנס, כן פי' התי"ט ונכון הוא, ועיין לקמן:

את הפרוכת. של אולם, כן פירוש הר"ב, ונכון הוא, כי מסתמא הפרוכת ההוא היה מוטה כל היום מחמת חסרון הדלתות, משא"כ פרוכת ההיכל שהיה מוגבה כיון שהיה

שם דלתות, כי מ"ש התי"ט שלא שמע זה בשום מקום, טעות הוא, כי כבר העירני מעלת החכם השלם כמוהרר דניאל קאפסוטו שליח צפת תוב"ב על זה, כי גמרא ערוכה היא ביומא פ' הוציאו לו (דף נד.) שאחד מי"ג פרוכות שבמקדש שני הוא פרוכת ההיכל, והעתיקה הרמב"ם בפ' ז' מה' כלי המקדש (הי"ז). ואין להקשות למה לא היה מגביהו כמו כן ביציאתו, דשמא משהגביהו לא היה מורידו עד שיצא, דלא כמ"ש התי"ט. ואפשר נמי לומר שהממונה בעצמו היה מחזיק בפרוכת ההוא עד שיצא, ולפיכך לא היה נכנס לפנים להגביה פרוכת ההיכל אם נאמר שאף הוא היה מוטה, אלא הכהנים האוחזים בו היו מגביהים אותו עד שיכנס, ואח"כ היו מניחים אותו לירד כדי שיתיחד עם השכינה כמ"ש התי"ט, וזה לא הוצרך התנא לאשמועינן, דפשיטא הוא שאם רוצים ליכנס היו צריכים להגביהו, אבל של פתח האולם שלא היו הכהנים הנכנסים אותם שמגביהים אותו, אלא כהן אחר והוא הממונה שלא היה נכנס אז, לפיכך קפיד תנא לאשמועינן, ולפי זה אתי שפיר סיפא דמתניתין נכנס והשתחוה, אחר הגביה לו את הפרוכת:

משנה ב

וברכו העם ברכה אחת. ואל תהא סבור שאין זו הברכת כהנים שאומרים במדינה, כיון שאמרו שמברכין ברכה אחת ובמדינה אנו רואים שהם שלש ברכות, דאינו כן, דאותה ברכה עצמה שאומרים במדינה אומרים במקדש, אלא שבמדינה חולקים אותה לשלש. ואיידי דהוצרך להזכיר המדינה להודיע לנו מה היא זאת הברכה, שנה כל דיני המדינה המחולקים מהמקדש בענין זה:

במדינה הכהנים וכו'. הכא שנא במקדש בסוף, משום דצריך להאריך בו באמרו חוץ מכהן גדול וכו':

משנה ג

להקטיר. ע"ש דהקרבתו חשובה שהיה סומך על האברים, הזכירה בשם קטרת שהיא העבודה היותר חשובה שבמקדש, ומה שלא עשה כן בפ"ק דיומא משנה ב', דקתני התם ושאר כל הימים אם רצה להקריב מקריב ולא קתני מקטיר, דלא תימא דווקא הקטרת הקטרת המעשרת, יכול לעשות כל זמן שהוא רוצה, מפני שהיה צריך להיות עשיר יותר מכל הכהנים, אבל שאר העבודות כולהו ניחא להו למעבד מצוה ולא יכול לעכב על שום אדם מבלי פיס, משום הכי קתני מקריב. א"נ רמז לנו דאע"ג דהרשות נתונה לו אף להקטיר קטרת, מ"מ לא היה משתמש מרשותו כי אם בהקרבת אברים וכדומה, כאלו אין לו רשות יותר, והיה מניח לאחיו הכהנים שיקטירו הם הקטורת כדי שיתעשרו אף

הם, שהרי הוא מ"מ היה מתעשר מהם כמשאז"ל (יומא יח. עה"פ ויקרא כא, י) והכהן הגדול מאחיו. גדלהו משל אחיו, ובזה נחו הרגשות התי"ט:

משנה ד

לחיי העולמים. כתב התי"ט דאי גרסינן לחי העולמים צריך לקרות לחי בחית צרי, וכמו כן בברוך שאמר וכדומה, ורצה להוכיח זה על פי הדקדוק. ולע"ד אין שום קושיא ולא טעות בקרוא חי בפתח, שהוא שם למדה אחת הנקרא חי העולמים, והוא יסוד הכל שחיה בשני עולמים יותר משאר אחיו, ולא ראיתי בלמודי האר"י זלה"ה המזכיר כל נוסח ברוך שאמר ונקודותיו וכמו כן נוסח שאר ברכות שנזכר בהם הלשון של חי העולמים, שיפרט ענין זה של קריאת חי בצירי כמו שמפרש שאר הדקדוקים, ואף בכתוב לא מצינו חי העולמים, כי אם חי העולם. והיא מדה אחרת, והמבין יבין, כי נקודותיה מורים עליה, והיא כתובה על הגאולה העתידה בדניאל (יב, ז):

תמיד מתחיל בבית ומסיים במם הרי מ"ב, כי שם מ"ב של אנא בכח שולט תמיד בכל ז' ימי השבוע שנזכרו מעשיהם במסכתא זו, ששה אותיות בכל יום.

סליק מסכת תמיד. דיני עולת התמיד:

אל הקם למקדשך גם המורדים תשמיד.

כי נשיר בשיר קדשך על עולתך תמיד: